

Ett kulturarv att förvalta...

*Dokumentation över
Hamrånge sockenmagasin och
Hamrånge Jordägares kassa*

*Marianne Lundqvist
på uppdrag av Hamrånge Jordägares kassa*

Sockenmagasinet i Wij och Hamrånge Jordägares kassa

Förord

Att föra ett kulturarv vidare är en av varje generations viktigaste uppgifter. För om vi inte känner till vår historia, hur ska vi då kunna möta vår framtid?

På Magasinsbacken i Wij by, mitt i centrala Bergby står ett av vår bygds kulturarv och som, när vi gläntar på porten till byggnaden, kan berätta historien om en bygd från svunnen tid, om förfäders förutsättningar att leva sina liv, att klara vardagen och om konungars sätt att styra sitt rike. Sockenmagasinet i Hamrånge socken stod färdigt 1758 med avsikten att förebygga hungersnöd bland befolkningen. Till stor del kom det, liksom i övriga riket, att istället fungera som en dåtidens bank, men där valutan utgjordes av spannmål istället för kontanter och där noggranna räkenskaper fördes över insättningar och uttag.

En annan del av historien är Uddemantalskassan, som har sitt ursprung från den 250-åriga eran av indelningsverk med knektar och båtsmän inrättade av Karl XI under sent 1600-tal. Enligt de överenskommelser som slöts mellan kungamakten och bönderna skulle varje landskap sätta upp ett regemente, och på böndernas ansvar låg att inom ett rotesystem hålla soldater som skulle vara tillgängliga för krigstjänst. En soldat per rote, men i de fall rotarna i en socken inte gick jämnt upp fick de oroterade hemmanen istället betala till en uddemantalskassa. Medel som exempelvis kunde användas för anställning av ny båtsman eller knekt vid behov.

Rotehållarna hade dessutom att ansvara för en båtsmanskassa, att finnas till hands för de skyldigheter de hade gentemot sina båtsmän.

Dessa företeelser kom att få mycket stor betydelse för Sverige som land, men också för bygder som Hamrånge. Historien går att följa från välbevarade handlingar i sockenkistan och ännu idag, nära 400 år senare, lämnar den avtryck i den förvaltning som fortfarande sker, men som sedan 1965 samlas under det gemensamma namnet Hamrånge Jordägares kassa.

Hamrångebygden i november 2007

Marianne Lundqvist

Uddemantalskassan

“Och emedan hvarje rote inom socknen per Medium består av 24 öresland, så belöper enligt denna taxering på 8 resterande öresland till kassan hvilken summa erlægges av Totra nr 2, 6 öresland, Wittersjö nr 1, 1 öresland och Sundsmar, 1 öresland”

Så står det i Uddemantalskassans taxeringslängd för de oroterade hemmanen inom Hamrånge socken *“i anledning af omkostnaderna vid en Båtsmansrote därstädes år 1834”*.

För att få en ständig krigshär, som kunde övas i vapenbruk, när soldaterna inte var inkallade att försvara landet upprättade Karl XI indelningsverk under sin tid som regent på 1600-talet. Samtliga landets socknar blev ålagda att uppställa ett visst antal män, knektar eller båtsmän, och eftersom Hamrånge var en kustsocken blev det båtsmän som roteanställdes i vår socken.

Jordebokshemmanen delades upp i rotar och varje rote skulle sätta upp en soldat. Men i de fall, där hemmanen inte gick jämt upp, d v s mantalssatt jord blev över, så ålades de oroterade hemmanen att till en uddemantalskassa i socknen, betala in samma belopp till båtsmanshåll som det kostade bönderna i övriga rotar. Medel ur uddemantalskassan kunde efter tillstånd erhållas för olika ändamål, exempelvis för anställning av ny båtsman om en soldat inte återvände efter krigstjänst. År 1882 fanns fyra vakanta båtsmanstjänster, vilket blev alltför kostsamt för rotehållarna och därför föranledde kassaförvaltaren att hos *Kungl. Maj:ts Befattningshafvare i Gefleborgs län* äska 200 kronor ur Uddemantalskassan, vilket beviljades.

Reglemente för förvaltningen av kassorna utfärdades av länsstyrelserna och som noga hade att efterföljas. I Instruction för förvaltningen af Uddemantals-Kassorna inom Gefleborgs län 1855 står skrivet att *“hvarje Uddemantalskassa förvaltas af tvenne bofaste, för redlighet och wederhäftighet wäl kände föreståndare, hwilka af Rotehållarna bland dem sjelfwe å allmän, lagligen utlyft sochnestämman utses genom wal på sätt Kongl. Förordningen den 29 augusti 1843 om sochnestämmor i Riket förmår, hwilken Förordning jemwäl wid anförande af besvär i frågan om walens laglighet skall lända till efterrättelse.”*

Influtna medel skulle förvaltas väl och i instruktionens § 14 underströks att *“Till Uddemantals-Kassornas förkofran hörer, att medlen icke ligga ofruktbara, utan warda emot fullkomlig säkerhet och ränta utlånade.”*

I sju mycket utförliga paragrafer i samma instruktion beskrevs hur lånehanteringen skulle ske. Både för den som ville låna och kassans kassaförvaltare. Låneansökande hade att skriftligen anmäla sig till kassaföreståndarna och därvid uppvisa samtliga handlingar som kassan krävde. På sockenskrivaren som förde kassabok, och föreståndarna som kassaförvaltare ställdes noggranna krav på redovisning. Och uppfylldes inte kraven, så väntade kännbara böter.

Väl föreskrev också reglementet hur kassans samtliga handlingar skulle förvaras. Varje socken skulle ha en säker, järnbeslagen kista, som skulle förvaras i kyrkans sakristia och vara försedd med två goda och olika lås, där föreståndare och sockenskrivare skulle ha var sin nyckel. Hamrånge gick ett steg längre och försåg sin kista med tre lås.

Låneinrättning av betydelse för hela bygden

Nu var det långt ifrån bara hemman med mantalssatt jord som kunde låna ur Uddemantalskassan. Inte minst hade den också sin betydelse för den kommunala verksamheten. Såväl bygdens skolor som fattigvårdsstyrelsen och fattiggården beviljades lån därur, även Hamrånge sjukhuskassa. Berg & Åbyns Kvarn- och Belysnings AB, handelsföreningar, sågverk och badstugeföreningar fanns också bland låntagarna och när väg skulle byggas mellan Hagsta och Råhällan station var kassan medfinansiär. Under 1900-talets första hälft fanns 40 000 kronor i utlånat kapital men medel placerades även i övrigt för att ge god avkastning. Uddemantalskassan förvaltades väl och hade 1945 en utgående behållning på 104 356 kronor i olika tillgångar.

Åtskilliga handlingar daterade 1700- 1800- tal finns bevarade i Sockenkistan

För kassan redogjordes vid den årliga kommunalstämman, då granskning och revision skulle vara genomförd. Att så skedde med riktighet och att avsteg från reglementet skarpt påtalades, visar redogörelsen för räkenskapsåret 1949, då det uppdagades att kapitalet minskat med över 500 kronor under året. "Kapitaltillgångarna får under ingen förevändning användas, därest icke på därav gjord underdånig framställning, Kungl. Maj:t för särskilt fall sådant medgiver", skrev länsstyrelsen i sin anmärkning.

Uddemantalskassan fortsatte att förvaltas i bygden även efter indelningsverkets upphörande i slutet av 1800-talet och kom istället att i allt högre grad användas för låne- och anslagsverksamhet av betydelse för jordbruk och försvarsändamål. Även för kulturvårdande organisationer, inte minst för bygdens skolor och fattigvård och en bland många bidragstagare var Hamrånge Barnkoloni.

Båtsmanskassa

Rotehållaren var skyldig att hålla båtsmannen med stuga, ladugård, foderlada, vedbod och lider och båtsmannen skulle ha så mycket jord att han kunde föda ett par kor. Jorden skulle rotebönderna rusta då han var inkallad, eller hålla med häst om båtsmannen själv fanns hemma när jorden skulle rustas. Ved skulle båtsmannen årligen ha fritt hemkörd, även brödsäd, kött och fläsk och till jul skulle han av varje bonde som hörde till roten erhålla två riksdaler och 32 skillingar i årspengar. Medel måste därför finnas tillgängliga för rotehållarnas olika åtaganden och de förvaltades i en gemensam kassa för rotehållarna, en s k båtsmanskassa. Hamrånge båtsmanskassa tillhörde *Rotehållarne uti Båtsmansrotarne nr 54 till 64 af Norrlands 1:sta Båtsmanskompani*.

Inte alltid kom rotehållare och båtsmän överens. Ur båtsmanskassans kassaböcker framgår, att medel bl a uttagits för rättegångskostnad vid rättegången med P. Axman d.y. enligt stämmobeslut 1883. Han hade den 26 mars samma år misshandlat bonden Lars Thorell i Häckelsäng. Tre år senare beviljades korpral Högberg ålderstillägg med 25 kronor enligt samma kassabok.

Båtsmanskassan förvaltades även den vidare sedan allmän värnplikt införts och både lån och anslag kom med tiden att för olika ändamål beviljas därur.

1905 försäljs enligt stämmobeslut båtsmansgården nr 54 i Axmar till en köpeskilling av 450 kronor och under 30-talet anhåller fler av de f d båtsmännen eller deras änkor att få köpa båtsmanstorpen, vilket också beviljas.

Båtsmanstorpet med båtsman nr 57 Axman.

*Socknen hade tolv ordinarie båtsmän.
Båtsman nr 57 hette Axman och hade sitt torp i Vifors. Namnet följde med
samtliga båtsmän vid torpet, även om deras egentliga namn var ett annat:*

*1763 Axman Lars Larsson
1771 Axman Jan
1784 Axman Anders Jansson
1788 Axman Anders Nilsson
1816 Axman Jon Jonsson
1820 Axman Jonas
1881 Axman Lars-Erik (död 1948)*

*Flera av båtsmanstorpen finns fortfarande kvar och
båtsmanstorpet vid Vifors ägs idag av Anna och Mattias Lindström, Gävle*

Vägdelningskassa

I samband med att ny väg skulle byggas mellan Hagsta och Råhällan station i slutet av 1800-talet bildades för ändamålet en särskild vägdelningskassa. De totala utgifterna skulle komma att uppgå till 36 637 kronor och för att täcka kostnaderna erhöles statsbidrag och ett lån från Uddemantalskassan. Därtill hade "byggnadsskyldige" d v s boende i Råhällan att bidra med viss del.

Vägdelningskassans räkenskaper för åren 1887-1894 visar på utgifter till forlöner, dagsverken, kördagsverken och jordensättningar, men också att kassan emellanåt förstärktes med brännvinsförsäljningsmedel.

Sockenmagasinens inrättande

Invånarne uti Gestrikland, Helsingland, Medelpad och Ångermanland hafva sins emellan öfverenskommit om vissa grunder och regler till Sochne-Magaziners inrättande, på sätt som deras derom författade och till Kongl. Majts i underdånighet insände förening innehåller och utvisar lydande ord ifrån ord som följer...

Istället för att bruka jorden fick 1700-talets bönder ge sig ut i krig och både brödföda och utsäde blev en bristvara, när markerna inte kunde brukas. En samverkan mellan kronan och socknarna blev en nödvändighet och för att förebygga hungersnöd och missväxt lät Kungl. Maj:t stadfästa att sockenmagasin skulle uppföras i varje socken. Socknarna skulle bygga och förvalta magasinerna, medan kronan genom landshövdingarna propagerade för att de verkligen skulle komma till stånd. Så stor betydelse tillmättes sockenmagasinen, att reglemente för magasin-föreningarna hur insättningar skulle ske ut färdades av riksdagen, liksom noggranna beskrivningar hur de skulle uppföras och hur arbetet skulle gå till.

I stadsfästelsen för sockenmagasinen i Westernorrlands Län 8 augusti 1758, dit Gästrikland då hörde, står:

*Uti de socknar, hvarest ännu ej något magazin finnes uppbygdt, kommer sådant med allra första och sist innan Mickelsmässotid i nästa år att fullbordas i storlek efter det förråd som der skall inläggas och på det sätt, att huset blifver anlagdt två alnar ifrån jorden på tjocka stolpar så att vädret må kunna spela derunder och råttor hindras att komma derin...
...den socken som inom föresagda tid ej hafver sitt Magazin i färdigt stånd satt, böte hvar hemmansåbo en daler silfvermynt till socknens fattige, men der en eller flera häroid tredckas och försumma det arbete dem vid byggnaden ålagdt blifver, böte hvar och en sexton öre kopparmynt och fullborde ändå detsamma eller låte de andre socknebor arbetet förfärdiga och uttaga betalningen derföre af den försummelige.*

Sockenmagasinen kom att bli en dåtidens bank, men där valutan utgjordes av spannmål istället för kontanter och där bönder med överskottssäd kunde göra insättningar, medan de sämre lottade mot ränta kunde få låna. Efter ny skörd skulle såväl skuld som ränta återbetalas med spannmål.

Räkningar öfver Hamrånga Sochns Magazins- eller förrådshus från 1:a insättningsdagen 1758

Alla hemman i en socken, såväl ståndspersoner som allmoge skulle delta i inrättningen och insättningarna ske utan avseende på jordägare eller brukare. Ägare av säterin eller andra hemman, som brukades med *egen afvel* tilläts att från sockenmagasinet låna till sina dagsverkstorpares behov, men var också ansvariga för lånens återbetalning.

Inleverering av säd skulle ske Andersmässo- eller Thomasmässodagen, sedan *allmän kungörelse derom å Predikstolen till socknens innevånare fjorton dagar förut skedt*.

Reglementet var noggrant föreskrivet i 18 paragrafer och den som inte fullgjorde sina plikter fick böta två kappar råg eller korn för varje gång hans skyldighet eftersattes.

*Sockenmagasinet förvaltas i dag av
Hamrånge Jordägares Kassa*

På Magasinsbacken i Wij by

År 1758 uppfördes Hamrånge sockens magasin på Magasinsbacken i Wij by. Byggt i två våningar med s k bläckhornstak och med spannmålsbingar med tillhörande mått. Två föreståndare ansvarade för magasinet med skyldigheter enligt föreskrivna regler och till sin hjälp att föra kassabok hade de sockenskrivaren. Säden mättes i kannor, kappar, tunnor och fot och på intet sätt var delägarna här undantagna det reglemente som riksdagen utfärdade.

Mycket noggrant noterades alla insättningar och uttag, lån skulle sökas och beviljas hos sockenstämman och skuldförbindelser och fordringsbevis upprättades. Men bevarade handlingar visar också betydelsen av magasinets tillkomst; att få låna till bröd och utsäde kunde hålla svälten borta, d v s om man kunde fullgöra sina plikter. Magasinet kunde även fungera som en dåtidens socialhjälp och ur kassaboken från tidigt 1800-tal kan t ex utläsas, att pigan Brita Ols på Katrineholm fått sig fattigdel utbetald.

Dessvärre klarade inte alla hemman att fullgöra återbetalningarna och följden blev då att de uteslöts ur föreningen. Det kunde också hända att skuldsaldot ökade, även om skulden återbetalades enligt gällande regler och handlingar från den här tiden visar, att man från magasinföreningens sida var beredd att gå ända till tings för att indriva sina fordringar.

Årliga inventeringar gjordes och upplästes vid den allmänna sockenstämman, där riktigheten betygades med underskrifter å församlingens vägnar. Så småningom tilläts socknarna att själva sköta sina förehavanden och varje delägare tilldelades en kontrabok med reglemente. Flera av dessa kontraböcker daterade 1800-tal finns bevarade i sockenkistan.

“Alle lån af Råg eller Korn, med ränta derå böra betalas med lika god säd, strid och ren som utlämnad är och vare Rågen jemväl ri- eller quarntorr.

Tredskas någon, att på den utsatte dagen inlefferera den spannmål som till årlig insättning gifvas bör eller den han till lån undfått med dess ränta, bör den innestående spannmålen ändå utsökas, tillika med två kappar i böter för den försumlige.”

Inte alla byar med från början

Från starten och fram till 1763 hade byarna Totra, Häckelsäng och Åbyn ännu inga insättningar i sockenmagasinet utan delägarna var då

- Hagsta nr 1 - 8
- Wittersjö nr 1
- Berg nr 1 - 7
- Sjökalla nr 1 - 3
- Fors nr 1 - 3
- Axmar nr 1 - 6
- Sundsmar nr 1 och
- Wij nr 2 - 7.

De tre förstnämnda byarnas hemman blev så småningom delägare, 1867 tillkom dessutom hemman i Norrtjärn, Westerberg, Råhällan, Stensmar, Katrineholm och Gåsholma. Det framgår av den utredning som gjordes 1881, men som därtill visar, vilka hemman som uteslöts, då de inte klarade att fullgöra sin plikter. Utredningen var undertecknad Erik Westin, P.O. Tjernberg och P.G. Forsmark och förelades vid den allmänna kommunalstämman i Hamrånge kommun den 12 december 1881.

Efter 1880 började sockenmagasinets tillgångar förvandlas till kontanter. Bl a hölls auktion på spannmål och medel lånades ut mot ränta. Oftast handlade det om några hundralappar, men 1899 beviljades en bonde från Åbyn ett lån på 2 000 kronor, vilket vid den tiden var en ansenlig summa. Under tidigt 1900-tal fanns 27 000 kronor i kontanta medel och förvaltningen i sådana kassor skulle enligt Kungl. Kungörelse från 1863 förvaltas så att kapitalet hölls intakt.

Åtskilliga är säckarna med råg och korn som burits upp för trappan till spannmålsbingarna på övre plan

Låneverksamheten ökade i betydelse

1919 bestod magasinsskassans styrelse av Olof Lindberg, Lars Larsson och P. Englund. Spannmål levererades fortfarande och härur kunde lånas till utsäde, men för att på bästa sätt förvalta kapitalet fick låneverksamheten – liksom för de övriga kassorna – en allt större betydelse. Bl a utlånades medel till Hamrånge församling för bönhusets inre målning och till nytt skolhus i Norrsundet efter anhållan av kyrkoherde Josef Söderberg.

Underhållet av magasinet sköttes löpande och 1923 målades taket om, byggnaden rödfärgades och bro, dörrar och luckor tjärades. Fyra år senare konstaterades, att träbron åter var i behov av renovering, men beslutades då istället att gjuta en ny bro och sockel i cement.

De gamla måtten finns fortfarande kvar

Gamla mått:

1 tunna = 146,6 liter

1 kappe = 4,6 liter

1 kanna = 2,6 liter

Eran som spannmålsmagasin upphör - hemvärnet flyttar in

Sockenmagasinet fungerade som spannmålsmagasin ända fram till slutet av 1940-talet. De sista anteckningarna om försäljning av spannmål som står att finna visar att 1,41 hektoliter spannmål fanns i lager 1948 och då såldes för tio kronor.

Ur kassaboken för 1953 kan utläsas att förbättringsarbeten genomförs vid sockenmagasinet och det är vid den här tiden som Hamrånge hemvärn får tillgång till magasinet och bygger om till lager för inventarier och materiel. Hemvärnet blir kvar i magasinet till 2004, då Hamrånge/Hille slås samman till ett hemvärn. Därefter iordningsställs magasinet invändigt till sitt ursprung, elektriska element installeras och magasinet visas upp för allmänheten - ofta i kombination med utställningar - i samband med olika arrangemang i bygden.

Mått daterad 1778

Kassornas inriktning förändras under tid

Vid 1900-talets början var indelningsverket sedan decennier borta och ersatt med allmän värnplikt. Sockenmagasinets ursprungliga syfte förändrades och det föranledde delägarna att föreslå förändringar i förvaltningen av de olika kassorna.

Vid sammanträden 1910 beslutades, att sockenmagasinets kassa skulle förvaltas av direktionen och att årsredogörelse skulle föreläggas delägarna vid ordinarie marsstämma. För båtsmanskassan beslutades att förvaltning skulle ske av en styrelse bestående av ordförande tillika räkenskapsförare och kassaman samt två ledamöter. Liknande förvaltning beslutades även för en grävningsskassa och den vägdelningsskassa, som uppkommit vid byggande av landsvägen till Råhällan.

Nytt reglemente från Kungl. Maj:t för uddemantalskassorna

För landets uddemantalskassor däremot, hade nytt reglemente utfärdats av Kungl. Maj:t den 22 april 1910 och varvid fastslagits, att medlen skulle tillhöra förutvarande rotehållare och innehavare av deras rätt, grundad på överlåtelse av jord med roteringsskyldighet och att mantalskassornas medel inte fick förenas med eller uppgå i andra kommunala kassor. Dessutom att kassorna skulle förvaltas av en styrelse bestående av minst två bofasta, för redlighet och vederhäftighet väl kända, kassadelägare och att kassans kapitaltillgångar inte under några som helst omständigheter fick användas utan Kungl. Maj:t:s tillstånd.

Vid sammanträde med direktionen för Hamrånge Uddemantalskassa i december samma år föreslogs att styrelsen skulle bestå av tre kassadelägare, därav en räkenskapsförare och kassaförvaltare tillika ordförande, vilket sedan fastställdes av kommunalstämman. I den första styrelsen invaldes som ordförande och räkenskapsförare riksdagsman Erik Westin, Hagsta samt hemmansägaren L E Lindberg i Berg och f.d. nämndemannen Olof Norelius, Häckelsäng.

Anslags- och låneverksamheten utvidgas

För en god förräntning av kapitalet utökades låneverksamheten – till delägare och enskilda, men också till kommunal och annan verksamhet. Det planerade epidemisjukhuset var ett bland flera objekt, som beviljades lån ur uddemantalskassan liksom Bergby Arbetar- och Konsumtionsförening.

Men som inriktningen inledningsvis var av försvarskaraktär, så äskades och beviljades också anslag för militära ändamål:

Av herr Riksdagsman Erik Westin har undertecknad denna dag mottagit kr 250 utgörande beslutat anslag från Hamrånge Uddemantalskassa till Hälsinge regementets soldathem vid Kungsbäck, vilket belopp tacksamt kvitteras.

Gäfle den 7 juli 1911

Ivar Hultin

Åren som följde kom att starkt präglas av utlåning med uppföljning, uttagande av depositionsbevis som säkerhet och insättning av räntemedel. Många ärenden föranledde långa diskussioner och när frågan om medel till brandredskap i socknen hamnade på bordet, så var det inte utan vända som anslaget på 8 000 kronor beviljades. "Kassadelägarna beslöt bevilja det begärda anslaget att utanordnas först sedan fullständigt kostnadsförslag i sin helhet förelagts och godkänts av fullmäktige" skrevs det i protokollet från december 1920. När vi så kommer till 1923, så avslås anhållan från kommunen, då något fullständigt kostnadsförslag inte presenterats.

Samlades under Hamrånge Fastighetsägares kassor

Soldathemmet vid Hälsinge regemente beviljades så gott som årligen bidrag ur uddemantalskassan, via magasinsskassan försäkrades underhåll på sockenmagasinet medan övriga äskade medel beviljades ur de olika kassorna var för sig, nu samlade under Hamrånge Fastighetsägares kassor.

Lantbruket sökte och beviljades medel för olika ändamål, bl a förbättringar vid ett tork- och frörenseri. Anslag gavs också för inköp av en skogskultivator. På initiativ av lantbrukarna Olov Östlund och Lennart Jonsson bildades en särskild kommitté, som med egen kassa skulle hålla maskiner för uthyrning till bygdens lantbrukare. I kommittén för maskininköp och maskinhållning invaldes Olov Östlund, Hagsta, Nils Åberg, Thorkel Åberg, Nore Andersson, Bergby och Lennart Jonsson, Häckelsäng med Nore Andersson som kassaansvarig. 1961 anslogs 4 000 kronor för inköp av en radsåningsmaskin och redan året därpå beslöts om anslag för inköp av två gödselspridare, röjningssåg och vägsladd. Medel beviljades ur Uddemantalskassan, men för gödselspridarna togs också medel ur kassa tillhörig en tjurförening, som i sin tur tidigare beviljats anslag ur Uddemantalskassan, samt båtsmanskassan.

Kassorna ombildas till Hamrånge Jordägares kassa

I början av 1960-talet kom ett regeringsbeslut, att landets uddemantalskassor skulle avslutas och för Hamrånge del beslutades då, att uddemantalskassan, båtsmanskassan, magasinsskassan och vägdelningskassan skulle sammanföras till en enda kassa.

Vid de efterföljande diskussionerna förordade Bergvik & Alas representanter att utdelning av tillgångarna skulle ske, medan däremot övriga delägare ansåg att samtliga tillgångar skulle överföras i en ny, gemensam kassa till gagn för bygden. Vid en efterföljande röstning utföll rösterna till styrelsens favör och beslutades om sammanföring till en enda kassa benämnd Hamrånge Jordägares kassa att förvaltas som särskild fond under Hamrånge Hushållningssgille.

I den resolution som utfärdades av Länsstyrelsen fastställdes att avkastningen på medlen fick användas, förutom för ändamål som ifråga om hushållsgillet egna tillgångar angavs i dess stadgar, till anslag åt försvarsvänliga och kulturvårdande organisationer inom Hamrånge socken med tyngdpunkt på underhåll av sockenmagasinet. De sammanlagda tillgångarna var vid överförandet 122 558 kronor.

Låneverksamheten avtar - anslagen förändras och blir fler

Strukturen inom lantbruket förändras och låneverksamheten avtar. Målsättningen att bibehålla kapitalet intakt kvarstår, men istället förvaltas nu kapitalet genom placering i värdepapper och fonder. Ansökningarna om anslag blir fler, Hamrånge Skytteförening får årliga anslag, Hamrånge hemvärn till förbättringar i Lottagården och ytterligare medel anslås till Maskinkassan för maskininköp. Ungdomar vid skogs- och lantbruksskolor beviljas bidrag, hembygdsföreningen får pengar till olika ändamål liksom Hamrånge LRF och Hamrånge CKF och den sedan 1987 årligen utkommande turistbroschyren. Därutöver beviljas medel till studieresor, till Lions Club, Hamrånge byavakter och flera olika projekt såsom turistskyltar i bygden, anläggande av ny allé till kyrkogården, Presentboken Hamrångebygden genom tiderna och tre olika häften under rubriken Från jordbrukare till entreprenör.

Förutsättningarna för Hamrånge Jordägares kassa förändras och Maskinkassan avvecklas

När nytt sekel tar vid aviserar Dalarna-Gävleborgs Hushållningssällskap förändringar som kan komma att innebära sammanslagning av hushållningssällskapen. Styrelsen för Hamrånge hushållningssällskap finner det då nödvändigt se över organisationen för att säkerställa att Jordägarkassans tillgångar förblir kvar i Hamrångebygden.

Vid årsmötet 2007 beslutas därför att bilda en fristående förening för Hamrånge Jordägares kassa och att nya stadgar anpassade efter nutid, ska tas fram och fastställas vid två på varandra följande årsmöten enligt föreskrivna regler. Kassans sammanlagda tillgångar vid bokslutet den 31 december 2006 var 362 430 kronor och då taket på sockenmagasinet utdömts beslutas om byte av plåttak och stuprör samt diverse andra förbättringsarbeten till en kostnad av cirka 130 000 kronor. Beslutade förbättringsarbeten utförs 2007.

I samband med det första årsmötet beslutas dessutom, att Maskinkassan ska avvecklas eftersom värdet i densamma urholkats i förhållande till rådande maskinpriser, att den inte heller längre var förenlig med kassans stadgar och att andra modeller för maskinhållning därför vore att föredra. Siste att ansvara för Maskinkassans redskap och kassa blir Bernt Lundkvist, Hamrångefjärden och kvarstående redskap - en vägskrapa och två såmaskiner - utbjuds till försäljning.

Nästa årsmöte, 2008, får till uppgift att slutligt fastställa de nya stadgarna och välja en styrelse för den nybildade föreningen Hamrånge Jordägares kassa.

Källor:

Sockenkistan i Hamrånge

Agrarhistoria. Morell, Mats & Larsson, Bengt MP & Myrdal, Janken, LT:S förlag 1997

Hamrångeboken. Per Vikberg 1970

Hamrångebygden genom tiderna. Marianne Lundkvist 2004

Grafisk design Monica Sjökvist